

Матеріали і дослідження
з археології Прикарпаття і Волині.
2015. Вип. 19. С. 113–122.

Наталія МИХАЙЛОВА

ВАЛЕНТИН МИКОЛАЙОВИЧ ДАНИЛЕНКО ТА ЙОГО СУЧАСНИКИ

Валентин Миколайович Даниленко (1913–1982) (рис. 1) народився у селі Нижня Михайлівка Запорізької області у родині вчителя, глибоко освіченої і різносторонньої людини. Микола Якович Даниленко, який в молоді роки служив у Іноземному легіоні, володів десятима іноземними мовами. З юних років Валентин всотував любов до історії та інтерес до мовознавства. Ще зовсім молодого людиною він зацікавився видатною пам'яткою археології та

Рис. 1. Валентин Даниленко (1913–1982)
Fig. 1. Valentyn Danylenko (1913–1982)

прадавнього мистецтва – Кам'яною Могилою. Його юнацькі студії стали першими дослідженнями комплексу. Під час навчання на історичному факультеті Мелітопольського педінституту (1932–1935) Валентин Миколайович працював у Мелітопольському краєзнавчому музеї, а після закінчення – став одночасно учителем середньої школи. У 1936–1938 рр. молодий фахівець розпочав роботу на Кам'яній могилі, до якої повертався протягом усього життя. Звичайно, молодого і допитливого дослідника вабила таємниця семантики зображень на стінах печери і кам'яних плитках. У 1939 р. на першій Всесоюзній конференції у Києві він зробив доповідь про семантику та датування зображень. Доповідь викликала жвавий інтерес наукової спільноти, і його запросили до аспірантури Інституту історії матеріальної культури. Так, за велінням долі В. Даниленко переїхав до північної Росії. У 1939 р. він вступив до аспірантури ПМК у Ленінграді. Але захистити дисертацію не встиг – розпочалася війна. Під час Другої світової війни В. Даниленко перебував на фронті, служив у розвідці. Мав численні бойові нагороди і повернувся з фронту в чині майора.

У 1946 р. В. Даниленко розпочав роботу в Інституті археології АН УРСР старшим науковим співробітником. Молодому вченому доручили очолити відділ первісної доби в ІА АН УРСР. Разом з тим Валентин Миколайович продовжував навчання в аспірантурі ПМК. Там у 1949 р. захистив кандидатську дисертацію за матеріалами дослідженої ним ранньо-палеолітичної стоянки Круглик – *“Нижнепалеолитическое стойбище Круглик как исторический источник”* [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 11].

У 1947 р. В. Даниленко знову повернувся до Кам'яної Могили і очолив Приазовську археологічну експедицію, яка її досліджувала. Пізніше він брав участь у розкопках цього місцезнаходження під керівництвом М. Рудинського, які провадились у 1951–1952 рр. Дослідник вступив у наукову полеміку із М. Рудинським, який вважав пам'ятку одношаровою і датував її енеолітичною добою. В. Даниленко вирізняв серед зображень такі, що, на його думку, належали до палеоліту та мезоліту. Але систематичні роботи на цій видатній пам'ятці були поновлені під керівництвом В. Даниленка лише у 1969 р. Найбільш продуктивні дослідження відбулися впродовж 1973–1974 рр. Тоді були відкриті Грот Чуриг (із 40 рибоподібними “табличками” з лінійними накресленнями), та Печера Чаклуна, де було

Рис. 2. Рисунок Валентина Даниленка. 24 січня 1948 р.
Fig. 2. Valentyn Danylenko's drawing. 24 of January, 1948

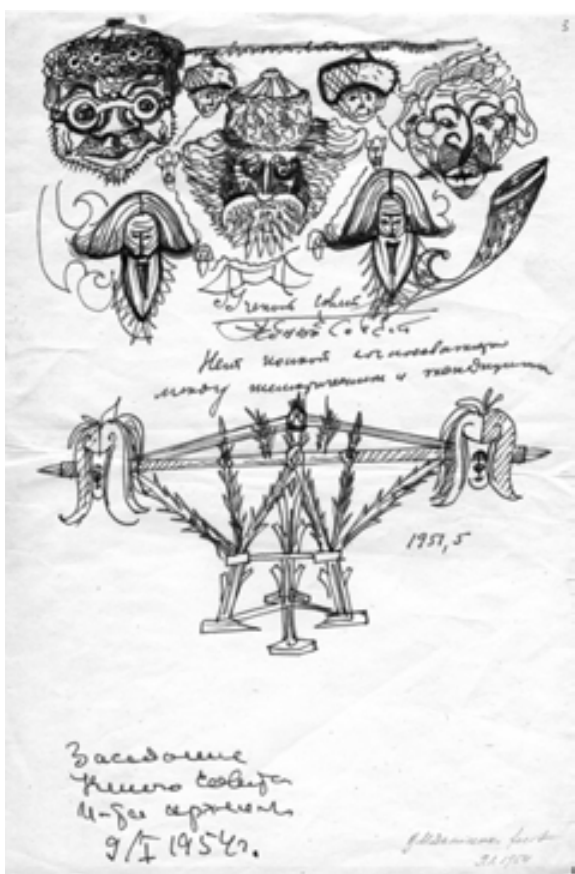

Рис. 3. Рисунок Валентина Даниленка. Засідання Вченої ради Інституту археології. 9 січня 1954 р.
Fig. 3. Valentyn Danylenko's drawing. Session of the Academic council of the Institute of Archaeology. 9 of January, 1954

доби. В. Даниленко вперше запропонував розширений культурно-хронологічний поділ неоліту України.

Багаторічне прискіпливе вивчення дослідником духовної культури давнього населення України вилилося у ґрунтовну працю *“Религиозно-космогонические воззрения эпохи неолита-энеолита”* написану у 1965 р. Текст планувався як IV глава монографії *“Неоліт України”*. На

виявлено кілька сотень гравійованих зображень, які автор трактував як палеолітичні. Ці феноменальні здобутки були опубліковані уже після смерті вченого, у 1986 р., завдяки зусиллям колеги і давнього друга автора В. Непріної [Даниленко, 1986].

А поки що ученого приваблювало вивчення епохи неоліту, яка посідала значне місце у первісній історії, проте була ще недостатньо досліджена. У 1946 р. В. Даниленко розпочав ґрунтовне вивчення неолітичних пам'яток України у Приазов'ї, Подніпров'ї та на Південному Бузі, яке мало за результат низку фундаментальних праць. Першою з них був рукопис *“Эпипалеолитические основания украинского неолита”* (1947), 190 рукописних сторінок, що зберігається в архіві Інституту археології НАН України [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 17]. Більш ґрунтовне дослідження *“Неоліт території УРСР”* було закінчено у 1955 р. В архіві збереглися три томи, які містять I, II, III та V глави [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 38–41]. Однак зміна керівництва Інституту позбавила можливості опублікувати монографію. У 1960–1962 рр. автор працював над фундаментальною працею *“Буго-Днестровский неолит”*. У архіві зберігаються три томи цієї роботи, що включають I, II і III глави [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 45–49]. До нової книги були включені результати розкопок на Південному Бузі 1955–1961 рр. Однак і цьому напрацюванню не судилося побачити світ. Підсумовуючим дослідженням стала монографія з 6 розділів *“Неоліт України”* написана у 1965 р. Однак, праця була опублікована лише у 1969 р. і мала лише чотири розділи [Даниленко, 1969]. На основі цієї монографії у 1970 р. у Ленінграді В. Даниленко захистив докторську дисертацію. Ця видатна наукова праця мала величезне значення для усього археологічного світу, і не втратила його до нашого часу.

За роки плідної роботи з дослідження неоліту В. Даниленко відкрив приазовську, сурську, буго-дністровську, дніпро-донецьку неолітичні культури. Уперше в Україні була зроблена спроба цілісної реконструкції неолітичної

жаль, публікація цієї епохальної праці стала можливою лише у 1989 р. [Даниленко, 1989]. У архіві збереглися два варіанти цього напрацювання [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 56, 56а]. У всебічному дослідженні давньої ідеології автор відзначав величезне значення культу оленя-лося у неолітичні часи. Він визнав "...існування жіночого образу, що зберігає риси лосиці, і разом з тим втілює у собі риси місячного божества" у населення півночі Європи [Даниленко, Шилов, 1999, с. 70–72]. Одночасно В. Даниленко вважав, що "образ космічного оленя довгий час (вірогідно, протягом усієї неолітичної епохи) домінує на південно-заході Європи" [Даниленко, 1999, с. 80].

Рис. 4. "Відступаюча лопаточка" Д. Телегіна. 9 травня 1953 р. Рисунок Валентина Даниленка
Fig. 4. D. Telegin's "retreating shovel". 9 of May, 1953. Drawing made by Valentyn Danylenko

разом з Михайлом Макаревичем працював над розкопками Червонохутірського пізньотрипільського могильника [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 224–228]. У 1960-ті рр. В. Даниленко разом із М. Макаревичем досліджував ранньотрипільські поселення Гайворон і Сабатинівка на Південному Бузі. Він наполегливо розробляв тему походження трипільської культури, що зафіксовано у машинописних і рукописних чернетках [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 57–62]. В. Даниленко запланував і частково написав монографію "Медный век на территории Украины" [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 63–66].

Результати багаторічних пошуків були підсумовані у п'ятій главі праці "Неолит Украины", яка стала основою монографії "Энеолит Украины", виданої у 1974 р [Даниленко, 1974]. В. Даниленко запропонував концепцію походження трипільської культури на базі бугодністровської, вписав її у контекст археологічних культур Південно-Східної Європи і провів детальний аналіз етнокультурних процесів.

Оскільки у своїх різнобічних дослідженнях В. Даниленко звертався і до тематики походження слов'ян, цілком логічно, що останнім полем його діяльності стала саме слов'янська археологія. У 1955 р. В. Даниленко обстежив слов'янське поселення Буша [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 231].

Набагато менш відомими є ще дві неопубліковані глави монографії: глава V "Некоторые вопросы этноисторического развития" [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 54] і глава VI "Об археологическом аспекте индоевропейской проблемы" [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 55]. Водночас В. Даниленко, який підтримував наукові контакти з археологами Європи, ґрунтовно вивчав неолітичні матеріали Європи та Азії, про що свідчить велика кількість виписок з іноземної літератури та кальковані копії артефактів [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 176–190; спр. 312–318]. Нещодавно випадково серед архівних матеріалів було виявлено рукопис "Второй период южно-европейского неолита" [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 37]. Також серед неопублікованих студій В. Даниленка – дослідження "Древнейшая история Передней Азии" [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 123].

Паралельно з дослідженням неоліту В. Даниленко вивчав і інші епохи. У 1949–1951 рр. вчений брав участь в експедиції "Великий Київ". У 1949 р. на території Києва він обстежив неолітичні пам'ятки. У 1950 р. разом із Петром Єсфименком розкопав пам'ятки підгірцівського і бобрицького типів залізної доби [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 116–122], а у 1951 р.

У 1969–1970 рр. В. Даниленко повертається до вивчення стародавнього Києва, причому присвячує декілька робіт своїй гіпотезі про виникнення і найдавнішу історію міста. Серед них статті “Києву 2 500 років” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 134] і “Археологічне розкриття літописного повідомлення 945 року і найдавніша історія Києва” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 213].

Важливою знахідкою стали невідомі рукописи В. Даниленка “Археологический аспект этнической истории славян (I т. н. э.)” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 151] та “История древнего населения Поднепровья. Глава: Хронология, этнографические группы и этническая принадлежность изделий с выемчатой эмалью” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 152].

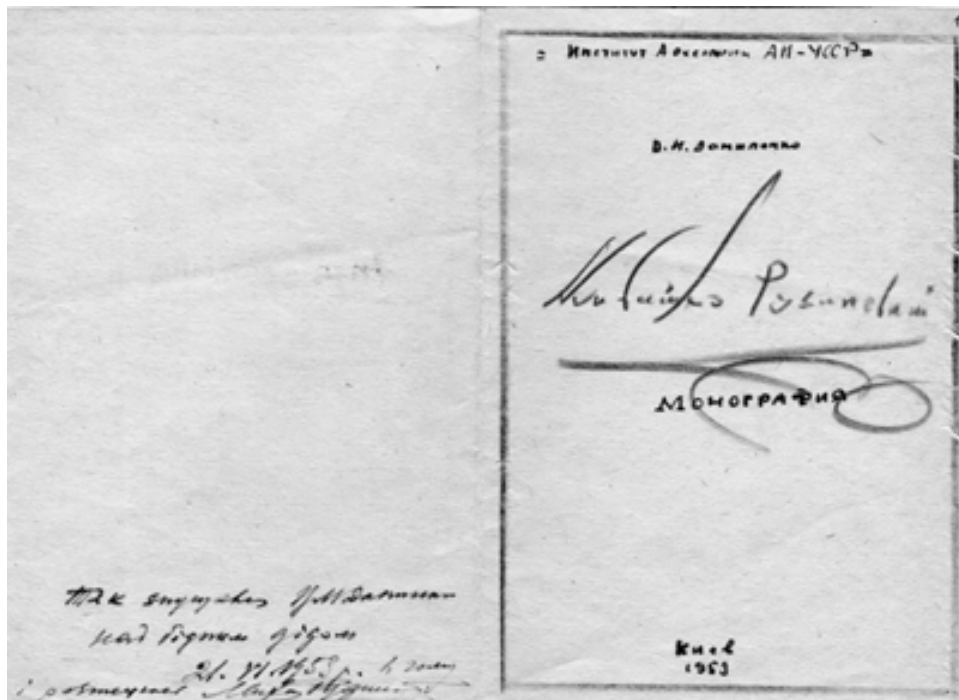

Рис. 5. В. Даниленко. “Михайло Рудинський. Монографія, Київ, 1953”. “Так знущався В.М. Даниленко над бідним дідом”. Підпис: Микола Рудинський. На звороті – “Дедъ-эстетъ”

Fig. 5. V. Danylenko. “Mykhailo Rudynskiy. Monography, Kyiv, 1953”. “In that way V. Danylenko mocked the miserable old man”. Signature: Mykola Rudynskiy. On the back – “old man-esthete”

Зауважимо, що В. Даниленко не дуже дбайливо ставився до своїх напрацювань, інколи використовував окремі сторінки як чернетки. Наприклад, деякі рукописні праці з неоліту були написані на звороті машинописного тексту. У процесі науково-технічного опрацювання особового фонду В. Даниленка з окремих листків вдалося “зібрати” частину невідомої досі статті “Вопросы хронологии археологических памятников (выемочные эмали)”. Текст цієї розвідки скопійований і зараз доступний для читачів [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 129].

Окремий науковий інтерес В. Даниленка становило вивчення прадавньої писемності. Як відомо, вчений був глибоко ерудованою та всебічно обдарованою людиною. Він володів багатьма мовами, вільно розмовляв німецькою, румунською, чеською, польською, читав англійською, французькою, болгарською мовами. Тому так легко йому давалася лінгвістика і вивчення давніх елементів прамов. Свої палеолінгвістичні студії В. Даниленко виклав у монографії “Неолит Украины”. У архіві є невидані статті “К вопросу о скифо-сарматской письменности” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 147] і фрагмент неопублікованої праці “Истоки древнерусской письменности” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 148]. Серед ілюстративного матеріалу є велика кількість калькованих копій давніх написів, графіті, орнаментів, орнаментальних

Рис. 6. Дмитро Якович Телегін (1919–2011)
Fig. 6. Dmytro Telegin (1919–2011)

мотивів – піктограм, а також виписки з іноземної літератури з лінгвістики та ідеології [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 193]. Ймовірно, ці матеріали були підготовчими до статті “*Черты религиозных представлений яфетического Средиземноморья*” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 319; спр. 320–330]. Також у особовому архіві археолога виявлені неопубліковані роботи “*Спроба стратиграфічного вивчення київської ономастики*” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 149] та чернетка статті “*Древнерусская надпись из Румынии времен походов Игоря на Византию*” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 150], разом з якою зберігається відбиток напису на папері.

Неопублікованими також залишилися статті В. Даниленка “*Про періоздання Кисва*” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 135], “*Этноисторический комплекс древней Восточной Европы*” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 139].

В. Даниленко був і залишається одним з найвизначніших археологів України. Його наукові розвідки, неопубліковані рукописи мають велику цінність для подальшого розвитку археології і тому потребують ретельного аналізу та публікації.

В. Даниленко не вичерпав свій творчий потенціал науковими відкриттями. Він писав вірші, епіграми, малював дотепні карикатури (рис. 2–5). Окремою сторінкою його життя було редагування інститутської стінгазети. У архіві зберігаються як серйозні, так і жартівливі нариси, вірші та епіграми Валентина Миколайовича, а також нотатки інших колег – В. Непріної, В. Корпусової. Д. Телегіна тощо. Ці матеріали дозволяють уявити теплу атмосферу, яка панувала в Інституті археології.

Пропонуємо ознайомитися з творчістю В. Даниленка та його колег, які співпрацювали з ним в інститутській редколегії.

В. Даниленко

*А жовтень. Жовтень жовтеніс
А небо свіжістю бринить,
А осінь листя в землю сіє,
І ріже золотом блакить!...
А Київ вкрився прапорами
Планету рухає весна,
А сонце світиться над нами
І зореніє даль ясна.*

Під сонцем світиться душа
Дорога – шлях ясної долі
І зникає зла тривога
Світ люди рухають до волі
    Бо жовтень. Жовтень жовтеніє
    Бо небо свіжістю бринить,
    Бо осінь листя в землю сіє,
    І ріже золотом блакить!...

[НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 407]

Лихой учений генерал
Всю жизнь с бумагой воевал
Поставленный вести сраженья
Ведет их всем на удивленье
    На месте дерзких егерей
    Он книжных возглавлял червей
    А вместо танков на тараны
    Из шкафов ходят тараканы
И мухи стаями летают,
Поля без устали пятнают!
Лишь той войны под. стать тот гений,
Где нет стрельбы и нет сражений.
    Войну я взял по аналогии
    Имел в виду археологию...
13.V.1954

Легендарні даниленківські епіграми

С рукой поднятой для удара
Он не боится никого
Но пыл пока проходит даром
Ведь бьют то собственно ...его
2.V.1954

Петром увековечен
Он нагл и обеспечен.
    Всю жизнь они копали что-то
    Уразумевши *pars pro toto*
14.V.1954

Так сердце сжалось в груди,
(Скажу по-правде между нами)
Я у себя совсем один, –
Остануся без эпиграммы.
    По делу и без дела,
    Когда могла шумела
    И если бы могла,
    То не была бы зла

[НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 415].

До інтелектуального оточення В. Даниленко входив і Дмитро Якович Телегін (1919–2011) (рис. 6). Дослідник мезоліту, неоліту та енеоліту України, д. і. н, професор, ветеран Другої

світової війни, кавалер ордену Другої світової війни II ступеня. Розпочав свою наукову кар'єру вчителем на Донбасі. Закінчив Педагогічний інститут у Слов'янську та Чернівецький університет. У 1968–1990 рр. керував відділом первісної археології ІА АН УРСР.

“Не встигли відкрити – вже почали забувати

На одному зі схилів Юрківської гори над Подолом темною плямою видніється заглибина невеликого розкопу. Біля розкопу – ціла гора свіжовикиданої землі, окремі куски знахідок – черепків корчуватівського посуду, кісток тварин, шлаків, каменів тощо.

...летить земляка, методично, лопата за лопатою. Якось обайлива рука складе черепок до черепка, кістку до кістки...

Час від часу біля розкопу, проте. Все стихає. В такі хвилини над його бортом раптом з'являється спочатку купа чорного скуйовдженого волосся. А потім трохи блідувате обличчя

Рис. 7. Валентина Митрофанова (Неприна) (1932–2013)

Fig. 7. Valentyna Mytrofanova (Nepryna) (1932–2013)

Володі Дяденка... Погляд його карих очей звернений завжди в один бік, прямо на південь, у напрямку Інституту археології, розміщеного десь за трьома високими горами і широкими долинами. В очах хлопця глибока туга...

Коли ж то прийде, нарешті, допомога? І чи прийде?

Ой як важко одному (один в розкопі не воїн) триматись на самісінькому передовому краї археологічної науки! Наступає осінь, дощі. Перші морози... “Чи утримаю позицію до приходу своїх”, – думає він. Не може бути, щоб так легко забули там, не встигнувши ще повністю відкрити перше на території Києва городище корчуватівського часу. І його думки летять далеко, далеко, за високі гори до затишних кабінетів Інституту, де зручно вмостившись у кріслах сидить ціле академічно воїнство.

“Ні, не може бути. Наші не підведуть! Ще є порох у порохівницях, ще не потупилися археологічні лопати”, – вирішує Володя і знову спускається в розкоп.

І над розкопом, як і раніше, летить земляка, обайлива рука складає черепок до черепка, кістка до кістки” [ІА НАНУ, ф. 26, спр. 408].

Валентина Іванівна Митрофанова (Неприна) (1932–2013) все життя присвятила Інституту археології, від лаборанта до провідного наукового співробітника. Досліджувала неоліт Півночі України, к. і. н. Закінчила Пермський університет. Валентина Іванівна запам'яталась колегам як надзвичайно добра і легка у спілкуванні людина (рис. 7).

Станіслав Васильович Смірнов – фахівець з палеоліту та антропогенезу, к. і. н. У 1964 р. закінчив Київський державний університет і прийшов на роботу до Інституту археології. Протягом 1973–1978 рр. був ученим секретарем, а у 1990–2000 рр. очолював відділ археології кам'яного віку (рис. 8)

“Культурний віддых. Устали, но отдохнули [виправлено В. Даниленком]

В начале февраля группа сотрудников и аспирантов нашего Института проводила одно из воскресений в однодневном доме отдыха. Это было продолжение традиции, начатой МК еще несколько лет назад, и оставившей в умах и сердцах всех участников первой такой поездки в Ворзель самые различные воспоминания.

На этот раз события развивались следующим образом.

Организация поездки проходила с большим трудом. Люди были напуганы полосой сильных морозов. Однако наиболее решительная группа осталась верна идее и осуществила ее с присущим молодости рвением, задором и завидным единодушием. Группа прибыла на турбазу в Пуцу-Водицу к 7 часам и получила в свое распоряжение отдельный коттедж. Ужин состоялся в 8 часов, как и было обещано в объявлении. Он был обычный, хотя мы и постарались, (и небезуспешно) несколько украсить его...

Главная же цель была – катание на лыжах. А с утра пошел дождь. Однако погода отступила перед нашим энтузиазмом. У кого-то из запасливых лыжников нашлась лыжная мазь, рассчитанная на –18–20 гр. мороза. Все лыжи были смазаны, и, как ни странно, кататься стало возможно.

Рис. 8. Станіслав Смірнов
Fig. 8. Stanislav Smirnov

В наиболее спортивной форме оказался С. Смирнов: он ошел от вида чемпиона-конькобежца на длинные дистанции. Очевидцы говорят, что когда он побежал, то лыжи его будто земли не касались. Слава в один миг исчез с глаз. Митрофанов-младший, потрясенный его неотразимым видом и мастерством, умчался за ним, забыв и родную маму.

Часа четыре, что называется, на полную катушку, дорвавшиеся до свежего воздуха славные “наковцы” бороздили лес своими лыжами.

Все-таки сказалось отсутствие тренировок, и после обеда уже никто не был в состоянии кататься еще: уработались, вернее, укатались. И сказали: Все! Раз уж мы не можем кататься, то едем домой, ибо здесь нам делать больше нечего, и валяться на кроватях мы можем и дома.

И как бы сказали люди, умеющие писать популярно – «стомлені, але задоволені ми поверталися до дому» [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 411].

Валентина Миколаївна Корпусова – дослідник скіфо-сарматської та античної археології, к. і. н. Народилася у 1939 р. у Криму. У 1962 р. закінчила Київський державний університет, і з

того часу працювала в Інституті археології. Валентина Миколаївна мешкала в одному будинку з В. Даниленком, мала з ним хороші відносини і допомагала йому у важкі часи (рис. 9).

“Археологический аромат Азии

Может быть потому, что я родилась и выросла среди татар, мне очень давно хотелось увидеть настоящую Азию, и древнюю, и современную. И все мои ожидания сбылись. В общем-то, неожиданно для себя, я отправилась на раскопки в Южный Таджикистан.

Экспедиция есть экспедиция. Повсюду они и похожи друг на друга, и отличаются. Первое время я была на раскопках буддийского храма VII–VIII вв. н. э. В долине реки Вахи среди плантации хлопчатника высится – Аджика-Тепе. Со времен арабского завоевания местное население, уже мусульмане, боятся этого места, прозванного Чертовым холмом. Но вместо чертей этот холм таит в себе целый комплекс помещений с сырцовыми...

Потом я уехала в другую группу, копали курганы эпохи поздней бронзы (доахеменидского времени) на самой границе с Афганистаном, при слиянии рек Пяндж и Вахи, там, где рождается Аму-Дарья. Работа тут была более знакомая: раскапывать кромлех и каменную вымостку над катакомбой, скорченные костяки и керамику было не так уж трудно, если толь

Рис. 9. Валентина Миколаївна Корпусова (в центрі)
Fig. 9. Valentyna Korpusova (in the center)

ко входная яма забита камнями. В противном случае приходилось искать яму даже пятками. Так как в лесе древняя поверхность очень плохо прослеживается. Зато здесь, в заповеднике Тигровая балка, было много экзотики: шакалы, воющие по ночам рядом с палаткой, скорпионы, сидящие чуть ли не под каждым камнем на могильнике и пр. Не менее интересным было знакомство с местным населением. Жалко было уезжать из Таджикистана, но мне сказали, что тот, кто пил воду из Аму-Дарьи, Вновь вернется к ней.

P.S. Привезла много игл дикобраза. Следует подумать о них как об орудиях критики, но прошу редакцию не понять меня буквально” [НА ІА НАНУ, ф. 26, спр. 410].

ЛІТЕРАТУРА

Даниленко В. Н.

- 1969 Неолит України. – К.: Наукова думка. – 260 с.
- 1974 Энеолит України. – К.: Наукова думка. – 176 с.
- 1986 Кам’яна могила. – К.: Наукова думка. – 152 с.

Даниленко В.Н., Шилов Ю.А.

- 1999 Начала цивилизации: Космогония первобытного общества. – К.: Деловая книга, Раритет. – 304с.

НА ІА НАНУ

- Ф. 26 (особовий фонд Валентина Даниленка). – Спр. 11.
- Ф. 26. – Спр. 17.
- Ф. 26. – Спр. 37.
- Ф. 26. – Спр. 38-41.
- Ф. 26. – Спр. 45-49.
- Ф. 26. – Спр. 54.
- Ф. 26. – Спр. 55.
- Ф. 26. – Спр. 56
- Ф. 26. – Спр. 56а.
- Ф. 26. – Спр. 57-62.
- Ф. 26. – Спр. 63-66.

- Ф. 26. – Спр. 116–122.
- Ф. 26. – Спр. 123.
- Ф. 26. – Спр. 129.
- Ф. 26. – Спр. 134.
- Ф. 26. – Спр. 135.
- Ф. 26. – Спр. 139.
- Ф. 26. – Спр. 147.
- Ф. 26. – Спр. 148.
- Ф. 26. – Спр. 149.
- Ф. 26. – Спр. 150.
- Ф. 26. – Спр. 151.
- Ф. 26. – Спр. 152.
- Ф. 26. – Спр. 176–190.
- Ф. 26. – Спр. 193.
- Ф. 26. – Спр. 213.
- Ф. 26. – Спр. 224–228.
- Ф. 26. – Спр. 231.
- Ф. 26. – Спр. 312–318.
- Ф. 26. – Спр. 319.
- Ф. 26. – Спр. 320–330.
- Ф. 26. – Спр. 408.
- Ф. 26. – Спр. 411.
- Ф. 26. – Спр. 415.

Natalia MIKHAILOVA

VALENTYN DANYLENKO AND HIS CONTEMPORARIES

The article is devoted to the outstanding Ukrainian archaeologist Valentyn Danylenko. He was researcher of Neolithic cultures of Ukraine. He discovered Priasovska, Surska, Bugo-Dnistian and Dnipro-Donetsk cultures. Also he studied Early Palaeolithic site Kruglik, Trypillian settlements and cemeteries. The main research of his life was legendary unique archaeological site with thousands of ancient engravings – Kamyana Mohyla in the Southern Ukraine.